

ALGERNON CHARLES SWINBURNE DE DEVİRİNİN ŞAİRİYDİ.¹

Saffet KORKUT

İngiliz Dil ve Edebiyatı Doçenti.

Ondokuzuncu yüzyılın büyük bir kısmını tutan, İngiliz edebiyatında Kraliçe Victoria'nın saltanat sürdüğü yıllara (1837-1901) rastlağı için Victoria devri diye anılagelen zamanın başlıca hususiyeti mevcut nizamı olduğı gibi kabul edip onunla tatmin olunmağı bir hayat prensibi saymaktı. İstenilen, sürekli refah, ve arzuların her zaman tatmini idi. Devir bu sürekli refah ve saadet halinin ancak, tatmin olunmak isteyen arzuların sıkı sıkıya tahdidedilmesiyle kabil olacağını anlamıştı. Bunun içindir ki Victoria devrini bir "*inhibition*," lar ağı kaplamıştı. Cemiyetteki fertlerin, sanatkâr ve şairin de etrafını ve kendini aldatmayan, realiteyi yılmadan görüp anlatabilen, romantiklik, hülyalar yoluyla avunacağına, benliğinde tam bir bütünlük, "*integration*," kurup görüşlerini sırf kelimelerinin süsü, hayallerin güzelliğı uğrunda fedakârlık etmeden şunsuz, bunsuz, Walt Whitman gibi, söyleyen bir samimiyet göstermesi imkânsızdı. Bu cemiyette yasak edilen hareket kendi hesabına arzu olunmayan bir hareket değil, tam tersine tatmini çok güç olan, tatmin olunurken fert-cemiyet münasebetlerinde hep mevcut olması istenilen istikrar ve muvazeneyi bozacak olan bir şeydir.

Burada Victoria devri ile şehir cemiyet nizamının en istikrarlı asrı olan onsekizinci yüzyılın akla dayanan itidali arasında Victoria devrinin hususiyetlerini daha iyi belirtmek için bir mukayese yapmak mümkündür. Her iki devir de değişmez, kararını iyice bulmuş bir nizama meyleder. Onsekizinci yüzyılın hâkim vasfı ölçülü, itidalli olmak, Victoria devrinin ise artık o cemiyette istikrar kaybolduğı için itidal temin edilmediğinden yasak, tehdittir. Onsekizinci asrın da "*inhibition*," lan var, yok değil; fakat asır, nelerin ihtibasa uğradığını. şuurulu olarak biliyor, bunu iyi bir zevk eseri olarak tavsiye ediyordu. Men'i arzu olunan şeyler, güzel görülmeyen, aklın, izanın da isabetli görmediğı şeylerdi. Halbuki Victoria devrinde ilmin keşifleri din temellerini sarsmış, tekâmül fikrini ortaya atmış, fennin keşifleri sanayie tatbik edilmiş, istihsal miktar ve mallan değişmiş, şehirlerde gitgide daha çok yığılan amele hayatı, işçi-patron münasebetleri hem orta sınıfın hem de onunla dert ortaklığı yüzünden iş birliği etmiş olan aristokrasinin imtiyazlı huzurunu kaçırmış, mevcut nizam sarsılmış, akıl ve güzellik hisleri ise bu nizamı tutamaz olmuştu. Devrin en ileri gelen fikir sanat erbabında etraflarından memnun kalmadıklarını gösteren bir hal vardır.

Bu yüzden bu devrin ahlâk telâkkilerindeki nehi ve tahdit meyli gayri ahlakî idi, çünkü korkuya dayanıyordu.

Victoria devri dünyası, asır ihtiyarladıkça daha daraldı. Çünkü boyuna, gerektiğinden fazla karışıklık, nizamsızlık ve müvazenesizliğe sebep olmadan tatmin olunabilecek ihtiraslar ve arzulan yeter saymağa meyledildi.

Victorianism'in sanat âlemindeki neticelerinden biri şu oldu: Yukarıda da kaydettiğim gibi bu devir sanatkârının işi, bir rüya âlemi yaratıp bu âleme realitede yasak edilen, insanın da durmadan arzu ettiği şeyleri sokmak, Victoria devrinde kaba, ayıp sayılan, yasak edilen bu işleri ince zarif işler olarak göstermeğe, süslemeğe çalışmak oldu. Çünkü şair biliyordu ki, devrin üstün saydığı prensiplerin gerçeğe dayanmayan bir takım mevhum şeyler olduğunu, arzuların, sırf rahat, müvazene ve huzur temini için ayıp sayıldığını söylemek cesaretini gösterirse cemiyeti felâkete sürüklemek gayretinde olan bir mücrim, insanı cehennemlik etmek isteyen şeytan gibi bir âsi, bir ahlâksız sayılacaktı.

Victoria devri Swinburne'e böyle bir âsi gözü ile bakmış ona ahlâkı hiçe sayan sanatkârların en ileri gelenlerinden biri demiştir. Fakat devrine böyle âsi görünen Swinburne'ün şiirini yirminci yüzyıl tenkit göziyle okuyunca onun da, insan, devrinin adamı olduğunu, devrini aşmış sanat görüşü veya fikirleri ileri sürmediğini, onun da aslında romantik olduğunu görüyor. Swinburne'ün böyle hattâ tipik bir Victoria devri şairi olduğunu göstermek için şimdi bazı hususiyetlerine işaret edelim; hayatını ve eserlerini kısaca gözden geçirelim. Sonra devri hakkında yukarıda verdiğimiz hükümler ışığında onun bu devri nasıl temsil ettiğini görelim.

Swinburne 1837 de doğmuş 1909 de ölmüştür. Yani kraliçe Victoria tahta geldiği sene doğmuş ve 64 sene süren o saltanat devrinden sonra daha 8 sene yaşamıştır. Tamamiyle Victoria devri şairi olan Swinburne'ün eserlerini okurken görürüz ki:

1. Swinburne fazla malûmatlı bir şairdir. Şiirini takdir etmek oldukça güçtür. Daha onyediy yaşında iken yunan ve lâtin klâsiklerini, Tivrati edebiyatı, Elizabeth devri dramını; bu devrin hattâ meselâ Webster ve Tourneur gibi, o zamana kadar-belki Lamb müstesnapek fazla kimsenin dikkatini çekmemiş olan dram müelliflerine varıncaya kadar bütün inceliklerini; Fransız, İtalyan edebiyatlarını iyi biliyordu ; Villon'a, Baudelaire'e Dante'ye meftundu. Zaman geçtikçe tarihin, efsanenin ve fennin öğrettiği her şeyi hafızasına doldurmuş ve şiirlerinde bütün bu çeşitli bilgiyi material olarak kullanmıştır. Böyle kitaba düşkün olmakla beraber Swinburne sadece bir kütüphane faresi de sayılamaz. Hayatında büyük işler başarmış, daima iş başında görmüştür denemezse de yürür, yüzer, kürek çeker, ata binerdi. Rüzgâra, denize, açık havaya düşkündü. Hoş sohbet ve hoşmeşrebtî. Güler ve

güldürebilirdi. Bu yüzden sade cemiyet kaçkını bir âlim değil muhit yapabilen, görüşmek, konuşmak ve hareket etmekten hoşlanan bir adamdı.

2. Eserleri başkalarının eserlerinden müştaktır. Fakat hiçbir zaman taklit değildir. Şiirlerinde Rossetti'den bazı akisler, Baudelaire'den tesirler, hattâ Browning'den izler bulmak mümkündür. Fakat tereddüt-süzce söyleyebiliriz ki Swinburne bunlardan hiç birini taklidetmiş değildir. Meselâ Browning gibi "*dramatic monologue*., kullanmış yahut Rossetti gibi çekinmeden her vaziyeti, her ruh halini anlatmış, Baudelaire gibi mariz ve muğlak bir eda ile yazmış, fakat bütün şiirlerinde duyulan nağme daima kendine has kalmıştır.

3. Swinburne bazen lâf ve gûzafla dolu upuzun şiirler yazar, kendi hudutları içinde değişiklikler gösterir, meselâ Walter Savage London'un ölümünün yıl dönümü münasebatiyle 800 satırlık bir şiir, hiç bir ordu-nun hiç bir zaman ezber edemeyeceği 200 satırlık bir yürüyüş marşı yazar ; fakat bazan tek bir kıtaya da bu satırların telkin edebileceği bütün zengin fikir ve hayallerini sıkıştırabilirdi. Mamafih bütün bu tenakuzlar bu zevksizlik ve üslûp hatalarına rağmen Swinburne, büyüklüğü inkâr olunmıyacak şiirler yazmıştır.

4. Sonra, "*Hymn to Proserpine*., de olduğu gibi, *pagan* ruh halini olduğu gibi temessül etmiş görünür, fakat "*St. Dorothy*., de gayet sofu bir hiristiyan edasıyla yazar. Her iki zıt halde de bizi kendine inandırır. "*Prelude*., veya "*Ave Atque Vale*., adlı yazılarında en yüksek bir şaire has olan vasıfları gösterir. Beri taraftan "*March, An Ode*., adlı manzume olduğu gibi, bıktırıcı, şamatalı bir takım lakırdıları sıra sıra dizer durur.

Swinburne'de böyle zıt hallerin pek çok olduğunu, yazılarını dikkatle okudukça bu çeşit birbirini tutmazlıkların arttığını görüyoruz. Hattâ en güzel şiirlerini okurken bile bazı sakatlıkları sezmekten geri kalamıyoruz. Bakarsınız, karşınıza güzel bir tezat çıkar. "Ne güzel!., dersiniz; fakat mânaya nüfuz edince tevazünün tam olmadığını anlarsınız. Bazan şair bir teşbihe başlar; devam ettirir; ama sonunda teşbih yarım kalmıştır. Bazan da kelimelerin kafiye zoru ile metne girdiğini sezeriz. Vezin ve ritim hatırı için mâna sık sık feda edilir.

Swinburne'ün hayatını ve devrinin hususiyetlerini göz önüne getirecek olursak bu müşküllerin neden ileri geldiğini anlamak bir az kolaylaşır.

Swinburne gelenekleri kalıplaşmış, aristokrat bir aileye mensuptu. Babası İngiltere'nin şimalinde eski bir aileden gelme bir amiraldi. Annesi gayet kültürlü bir kadındı. Ashburnham lordunun kızı idi. Bütün ailede denize karşı bir sevgi vardı. Fakat ne anne ne de baba tarafından bir edip veya şair yetişmemişti. Çocukluğu kısmen şimalde büyük babasının malikânesinde, kısmen de cenupta babasının oturduğu Wight adasında geçti. Gündüzün ya yüzer, ya ata binerdi. Geceleyn

de annesi İtalyanca öğretirdi, veya güzel masallar söylerdi. Eton'da mektep sıralarında bir fevkalâdelik göstermedi. Oxford'da da büyük bir muvaffakiyet kazanamadı. Oxford'da *Pre-Raphaelite'lerle* tanıştı. Rossetti'ye hayran oldu. Fakat eserlerinde Rossetti tesiri görülmez. Burne Jones ve Morris'le de üniversitede tanıştı. Bütün üniversitede tanıştığı şahıslar edebiyatta yenilik yapmak isteyen âsi ruhlu şair ve sanatkârlardı. Swinburne'de de kurulmuş düzene kafa tutmak meylini gösteren böyle âsi bir ruh vardı. *Pre-Raphaelite'leri* beğendiği halde az sonra bu mektebin kabul ettiği prensiplere de isyan etti. Onun başarmak istediği bir kaç iş vardı: 1. Klâsik ve romantik tarzı kendi nazmında birleştirmek; 2. İngiltere'de Fransız edebiyatına rağbet kazandırmak, -Restorasyon'dan beri bu edebiyat İngiltere'de az okunuyordu-3. İngilizcenin lirik nazma uygunluğunu göstermek.

Swinburne üniversitede kurduğu bu dostluklardan fazla bir şey kazanmadı. Orada iken epey manzum eser yazmıştı ; fakat yirmi dört yaşına girmeden tek bir satır neşretmedi. 1860 da çıkan *"The Queen Mother and Rosamond,,* adlı dramı dikkati çekmedi. Zaten çekecek kıymette de değildi. *"Atalanta in Calydon,,* derhal Swinburne'ün edebiyat alemindeki vaziyetini değiştirdi. *"Samson Agonistes,,den* beri İngiliz dram tarihinde ilk büyük klâsik piyes olan bu eser, Swinburne'ü devrin büyük şairleri arasına soktu. Şimdide bu drama Swinburne'ün en büyük eseri nazariyle bakmak mümkündür. İlk dehâ eseri. Şekli klâsikse de *"Atalanta in Calydon,,* ancak masalların çok revaç gördüğü devirde ruhu romantik olan biri tarafından yazılabilir. Korolar birinci sınıf bir lirik şairin eseri olduklarını gösteriyordu. Swinburne'ün diğer hiç bir eseri bu kadar rağbet görmedi. *"Erethetus,,* (1876) ondan aşağı değilse de onun kadar hayret uyandırmamıştır. Bu iki grek tarzı tragedya arasında Swinburne *"Poems and Ballads,,* (1866) ı neşretti. Bu şiirler *"Atalanta,,* dan evvel yazılmıştı. Daha Rossetti'nin tesiri altında iken yazılan şiirlerde Rossetti'nin, İngilizlerin zıddına gidecek bir az açık saçık üslûbu ısrarla kullanılmıştır. Aşk ve şehvet hislerini kudretle ifade eden şiirlerden biri *"Laus Veneris,,* idi. Bu şiirin okuyucularında uyandırdığı asabilik ve hiddet o kadar şiddetli idi ki Swinburne'ün bu sefer çıkan diğer yazılarının, diğer, güzelliği inkâr olunmaz yazılarının da ihmaline sebep oldu. Meselâ *"Inmemory of Walter Savage Landor,,in,"Garden of Proserpine,,* deki şu kıtaların güzelliği insanın kafasında ısrarla dolaşır durur:

*Pale, beyond porch and portal,
Crozned tuith calm leaves, she ştands
Whq gathers ali things mortal
With cold immortal hands ;
Her languid lips are smeeier
Than love's, who fears to greet her*

*To men that mix and meet her
From many times and lands;
From too much love of living,
From hope and far set free,
We thank with brief thanksgiving
Whatever gods may be
That dead men rise up never
That even the meariest river
Winds somewhere safe to sea.*

Fakat belki de Swinburne'ün en tipik şiiri "*Hymn to Proserpine*," idi. Bu kasidede olduğu kadar şair, hiç bîr yerde şiir ihtişam ve azametini göstermemiştir; eser hıristiyanlığın ilânından sonra Roma'da paganizme inanan biri tarafından terennüm edilmiş bir dramatik monologdur. Bu külliyyatın 1866 da neden bu kadar gürültü ve asabiyyete sebep olduğunu anlamak için hatırlamalıyız ki bu yıl İngiliz şiirinin kalıplaştığı ve hoşça bir *sentimentalism*'e gömüldüğü yıldır. Tennyson "şairi - âzamı,,. Kraliçe Victoria'ya haz verecek şiirler yazmakla meşguldü. Browning, «*The Ring and the Book*,,\X yazmakta idi. İki senedir hiç bir şey neşretmemişti. M. Arnold sadece "*Merope*,,yi çıkarmıştı. Rossetti'nin şiirleri daha el yazması halinde idi. W. Morris'in şiirleri *İse*, "*The Defence of Guinevere*,, müstesna, daha yazılmamıştı. Geriye E. Browning'le C. Patmore gibi rüya âlemlerinin hassas, mariz şairleri kalıyor. Halk bunları okuyor, yana yakıla bunları anlatıyor, bunlardan şiir zevki tadıyordu. Ortalık rahat, sakin; şiir ve nazım, nizam ve sükûnet halinde; işte bu nizam ve sükûnet âleminde "*Poems and Ballads*,, bir bomba veya gök gürültüsü tesiri yaptı. Şiirler, açık saçık bulunuyor, herkesin huzurunu kaçırıyor, ahlâka, dine aykırı görülüyordu.

Swinburne'ün, sonra da işaret edeceğim gibi, zayıf tarafı şu ki o, hem Shelley gibi ananeyi sarsmak, kalıpları kırmak istemiş, hem de bunu yaptığı, yahut yapıyor sandığı için korkmuş, eserlerinin gayri ahlâki olmadığını ileri sürerek kendini müdafaa etmek istemiştir. Swinburne bu müdafaalar meyanında eserlerinin nihayet dramatik mevzular veya belirli hareketlerin yine belirli klâsik şahıslar tarafından methiyesi olmadıklarını söylese, nasıl Shakespeare, piyeslerindeki şahısların verdikleri hükümlerden mes'ul tutulmayacaksa, bu dram kabilinden olan monoglardaki kimselerin serdettikleri hükümlerin de kendine değil bu kimselere ait olduğunu ileri sürseydi bizi şimdi daha iyi ikna edebilirdi. Meselâ "*Hymn to Proserpine*,, de yine böyle. Bu şiir nihayet Romalı bir *pagan* müminin, bir rahibin, hıristiyanlığın doğumundan az sonra artık tahtını kaybetmiş olan tanrıçeye duasından başka bir şey değildir. Victoria gününün adamları bu şiire bir küfür, hıristiyanlık düşmanı göziyle bakmışlardır. Tabii *pagan* bir rahibin duası hıristiyanlığı methetseydi garip olurdu.

Swinburne denizi sever. Ve deniz motifini bilhassa bu şiirlerinde adeta bir dâhi kudretiyle işler "*Triumph of Time*,, "*The Two Dreams*,, de böyle bir deniz tasviriyle karşılaşırız:

*Âs sea-zvater having killed over-heat
In a man's hody, chillş it zvith faint ache.*

Tristram da böyle bir denizde yüzüyordu:

*Betzveen the live sea and the living sun,
And mightier greni the joy to meet füll-faced
Each wave, and mount zvith upzuard plunge, and taste
The rapture of its rolling strength, and cross
Its flickering crotvn of snozvs that flash and toss
Like plumes in battle's blithest charge and thence
To match the next zuith yet more strenuous sense*

"*Ex Voto*,, da şöyle biter:

*But zuhen my time shall be,
O mother, o my sea,
Alive or dead, take me,
Me too, my mother.*

"*Poems and Ballads*,, in bir üstünlüğü daha vardır. O da nazım-daki meharetidir. Bu eser neşrolunduğu zaman İngiliz nazmında beş *iamb'h* vezin ve diğer üç dört nevi vezin kullanılırdı. Lirik vezinleri artık harcı âlem olmuş, eskimiş şeylerdir. Bu külliyatta 60 şiir vardır. Bunun altmışında 40 ayrı vezin kullanılmıştır. Bunların bazıları tabii denenmek için kullanılmıştı. Fakat diğerlerini sonradan Swinburne çok sevdi ve sık sık kullandı. Sonuna kadar Swinburne yeni vezinler icadından geri kalmadı. Bazen tabii yenilik, sanat güzelliğinden fedakârlık etmesini gerektirdiğinden bu meziyetler meyanında bazı kusurlarla da karşılaşırız. Meselâ yukarıda iktibas ettiğimiz son parçada yüzücü bir sonraki dalgayı:

"With more strenuous sense,,

ile karşılayıp kırmaktan zevk alır. Bu ibarenin mânası pek vazıh değildir. "*Sense*,, le dalgayı kırmak güç bir şey. Bu "*sense*,, ne kadar "*strenuous*,, olursa olsun yine imkânsız. İnsana bir şüphe arız oluyor. Şair galiba "*sense*,, i burada "*thence*,, e uysun diye kullanmış.

Mânayı tam bir samimiyetle ifade *etmemek* sonraki eserlerinde daha sıkısa da bu ilk grupta da vardır. "*Triumph of Time*,, ile "*Leave Taking*,, i sevdiği kadın evlenme teklifini reddedince içten duyduğu acı ve inkisarla yazdı. Yani duyduğu ıstırap samimî idi. Buna rağmen tasannu'dan kurtulamayan meselâ *alliteration* yapmak hevesiyle yazılmış mısralarla karşılaşırız:

*I zvisih ive ivered dead together to-day,
Calsped and clothed in the ehven elay...*

Son mısraın ne musikisi ne de mânası olağanüstü bir güzellik göstermiyor. Ama "C,, *alliteration*'unu yapmakla şair adeta göz boyamak istiyor.

"Body for body, blood for blood,,

Zaten bu şiir çok uzun, motifler tekrarlandığından daha da uzamış. Yarısı kesilse, mânadan pek fazla fedakârlık etmeden şiire derli toplu bir eda verebilir. Swinburne'ün manzum eserlerini iki grupta toplamak mümkün :

1. Asıl lirik olan eserler,
2. Dramlar.

İlk neşrettiği "*The Queen Mother and Rosamond,,* u dram halinde yazması bu nevide kendini belirtmek istediğini gösterir. Zaten külliyatına yazdığı bir mektupta Shakespeare, hocası Marlove ve talebesi "Webster,, e lâıyk bir dram yazmak en büyük emeli olduğunu söyler. Swinburne'ün ilk dramı beğenilmedi... "*Atalanta in Calydon,,* ın beğenilmesi daha ziyade Chorus'lerden ileri geliyordu.

Swinburne sonra da dramlar yazmağa devam etti: "*Bothzvell,,* (1874), "*Mary Stuart,,* (1881) gibi. Fakat hep lirikleri dramlara tercih edildi. Bunun sebebini bulmak güç değildir. Swinburne'ün dehâsı dram müellifi olmasına uygun değildi. Elisabeth devri dram müelliflerine karşı duyduğu derin sevgi kendinin de o ayarda dram yazabileceği heves ve zehabını uyandırdı. Dram müellifi olarak iki bakımdan başarı göstere-miyordu. (1) Karakter yaratmak kudretinden mahrumdu. (2) Romantik ve subjektif bir şair olduğundan objektif olup kendi hislerine gem vuramıyordu, karşısındakileri belirli hal ve durumlarda, tabiata uygun olarak tasavvur ve idrak edemiyordu. Yalnız eski Yunan dramının sıkı kaidelerine tabi olarak yazdığı zaman eserinin daha derli toplu olmasını sağlıyordu: "*Atalanta in Calydon,,* da olduğu gibi; orada bile karakter takdimi muhayyilesinin doğru olarak işlemediğini gösterir. Drama kabiliyeti olan hiçbir şahıs yüzlerce satırlık tiradlarla karakterlerini konuşurmuş değildir.

"*Poems and Ballads,,* dan sonra Swinburne 1871 de "*Songs before Sunrise,,* ı yazdı. Bu eser, Mazzini'ye duyduğu sevginin neticesidir. Mazzini'ye hayranlığı dolayısıyla İtalyan ittihadı meselesine de bağlandı. İtalyayı pek tanımazdı. Bilhassa Avusturya idaresinin bozukluklarını görmüş değildi. Mazzini'nin İtalyan ittihadındaki rolünü pek iyi kavramamıştı. Kont Cavour'la Garibaldi yardım etmeselerdi bu ittihadın meydana gelmeyeceğini pek anlıyamamıştı. Alâkası akademikti. Byron gibi harp safhalarına karışmamış, hürriyet fikrini hayatına tatbik ederek

A. Ü. D, T. C. F. Dergisi, F. 3

menfayı göze aldirmamıştı. Neticede samimi eserler vermiyeceğini kestirmek kolaydır. "*Hertha*,, "*Tiresias*,, "*The Pilgrims*,, gibi hemen en güzel şiiirlerinden bazılarının bu külliyyatta bulunmasına rağmen çoğu şiiirleri sade gürültü ve patırdı ile doludur. Bundan sonra çıkardığı "*Songs of two Nations*,, hürriyet aşkını duyup hayatına tamamen tatbik etmiş değil de bir köşeden hürriyet hakkında şiiir yazmağı cazip bulmuş bir kimsenin kaleminden çıkma şeylerdir.

Hayatının son otuz yılı içinde sükûnet halinde iken halden hep kaçan, devrinin şairleri gibi romantik kafasına pek uygun geldiği için Elisabeth Edebiyatında araştırmalar yaptı. On sekizinci yüzyılın romantik şairlerini okudu. Çıkardığı etüdlar arasında en ileri gelenleri "*Shakespeare* ,, ve "*Blake* ,, dir.' Ve münekkit olarak bu eserleri sayesinde anılacaktır. Tenkidi medhiyelerle doludur. Bazen kızınca ağır sözler kullanmaktan da çekinmezdi. Böyle mübalâgalı tenkit yapmak şairin tabiatı icabı idi. Fakat Blake, Shakespeare, Webster, Tourneur'ü anlayışı ve onlar hakkında verdiği hükümler bugünün tenkidine de makul görünmektedir. Yaşı ilerledikçe sağırlandı. Sohbetlere iştirak edemez oldu. 1909 da zatürriiden öldü.

Yukarıda Victoria devri şairleri arasında hususile Swinburne'e bir asi göziyle bakılmıştır demiştik. Fakat Swinburne esas itibariyle devrinin adamıdır: Swinburne'ün şiiirlerinin, meselâ "*Laus Veneris*» in veya "*Hymn to Proserpine*,, in nasıl hücumu uğradığından yukarıda bahsettik. Meselâ şu:

*Thou hast conquered, o pale Galilean
The zworld has groivn grey from thy breath.*

"Sen hâkim oldun, ey solgun Galileli! (İsayı kastediyor) Ama dünyanın da benzi soldu senin nefesinden. ,, kıtası devrini nasıl sarstı, nasıl hiddetlendirdi, tasavvur etmek güçtür. Fakat bu şiiirlerde, bundan başka cumhuriyet fikrini telkin etmek istiyen diğlar şiiirlerinde de Swinburne, samimî olmaktan ziyade akademiktir. Kelimelerin arkasında şahsiyetini gösteren şiddet ve kudretten bir iz bulmak mümkün değildir. Bir cumhuriyetçi olarak, Swinburne'le Shelley'i mukayese edersek birincinin bir hitabetçi, diğlerinin ise şevk ve heyecanla, bütün varlığı sarsılarak cumhuriyeti müdafaa eden şair olduğunu görürüz. Şimdi Victoria devri *inhibitionlan* arasında ihtilâli, kayıtsız şartsız hürriyet fikirlerini de saymak mümkündür. Swinburne bu kelimelere heyecan verici amiller demiş, fakat tam bir Victoria devri şairi olduğu için tıpkı babayani Victoria'lar gibi o da bu kelimelerden korkmuşdur. Fakat şu var ki: Swinburne, korkmanın verdiği heyecanı duymaktan zevk alıyordu. "*Songs before Sunrise* ,, da hürriyet fikrini müdafaa eden şiiirler vardır: "*To Walt Whitman in America* ,, gibi. Burada meselâ hürriyeti tasvir ettiğii bir kıtaya bakalım :

*"The earth-God Freedom, the lonely
Face lightening, the footprint unshod
Not as one man crucified önlly,
Nor scourged ivith but one life's rod ;
The soul that is substance of nations
Reinçarnate ivith fresh generations;
The great god Man, zuhich is God.*

Bu parçayı tercüme edelim. Tabî bir şiiri tercüme imkânsızdır. Fakat büyük insanlık fikirlerini ihtiva eden her şiirin tercümesinden aslında olduğu gibi olmasa bile, zevk almak mümkündür. "Toprak tanrısı hürriyet, o kimsesiz insan yüzü, şimşekler çakan o yüz, nalsız ayakların izi, sade çarmıha gerilen veya yalnız bir hayatın kırbaçıyla kamçılanan bir adam değil de, bütün milletlerin cevheri olan ruh, taze nesillerin canıyla yuğrulmuş ruh, o büyük tanrılık insan ki kendisi tanrıdır,,. Görülüyor ki burada hürriyet fikrini vuzuhla anlamak güç. Swinburne, hürriyet hakkında bir çok şeyler söylüyor. Fakat söyledikleriyle onu tamamen —Victoria devrinde bile— suçlu çıkarmak güç. Bu toprak tanrısının nalsız ayak izine kim itiraz edebilir? "The Great God Man,, insanın tanrı olduğuna inanan bir kimseyi hiçbir kat'î imanla bağlamaz. Bu hem tanrı, hem de hürriyet olan, gözle görünmez, "The Great God Man,,in ileri fikir öncüsü bir inkılâpçı mı yoksa hiristiyanlığın başı olan bir papaz mı olduğunu tayin Victoria devri okuyucusu için güçtü. Hem zaten aslını ararsanız böyle Allah-insan münasebetlerini hürriyet fikriyle karıştırmak Victoria devrinde bile rezalet sayılmıyabilir. Hürriyeti müdafaa, İngiltere'de gelenek haline gelmiştir. Victoria devri ise geleneğe en sadık kalan muhafazakâr bir devirdir.

Swinburne'ün, devrini bilhassa sarsan, kızdıran şiirleri aşk şiirleridir. Mamafih Swinburne'ün aşk, erkek-kadın münasebetleri, fazilet ve kötülük üzerine fikirleri devrinden ayrı değildi. O da, devri gibi, aşk münasebetlerini iyi, fena diye sınıflandırır. Şu farkla ki, Swinburne kötülüğe şerefli mevkii verir; öbürleri de fazilete. Bu yüzden devrin sofu tenkitçilerinin hücumuna uğramıştır. Swinburne onlarca "*flesh-et,,* ve bedeni temsil eder. Böyle bir tabirin kullanılışı da Victoria devrinin fikrî ve hissî intibaksızlıkları hakkında bize pek çok şeyler söyler. *Flesh* ve *fleshly* onlarca fena mânası olan kelimelerdi ve tahkir için kullanılırdı. Bedenin, etin, kemiğin hazzını terennüm eden şairler mektebi demek, puritain ve ruhun şevk ve heyecanını terennüm eden mektebin zıddı demektir. Bunun asıl kaynağını devrin *zevke, hazza*. karşı aldığı vaziyette bulmak mümkündür. Victorialı'lar *pleasure* kelimesini ayıp sayarlardı. Bizler ki, psikanalizin tahlilinden geçmiş *inhibition'lann*, ihtibâsların evvelâ bize olan ziyanlarını, sonra da, makul bir nisbette tesirlerine kendimizi tabi tutarsak, faydelerini öğrendik, "*pleasure-zevk,,e* daha başka bir gözle bakarız. Bizim aldığımız vaziyet

şudur: Zevk hangi noktada zararlı olur? Bunu bilmek isteriz. Bizler zevkle gözlerimizi kırpmadan yüz yüze gelmek cesaretini gösterdik. Faidesizlik ölçümüz nedir? Bunun da cevabı galiba-bugün için-diğer zevklerimizde mâni olduğu, müdahale ettiği zaman. Victoria devrinde bedenle ruhu birbirinden ayrı ve birbirine hasım bir *dualite* saymak zevkten ve Allahtan korkmanın menşeidir. Varlığı böyle ruh ve beden, et ve kafa (*mind and flesh*) diye birbirinden ayıran ikilik, tesirini devrin sanat eserlerinde göstermiştir. Herhangi bir devirde meselâ Rönesans devrinde olduğu gibi büyük sanat eserleri yaratmak ancak sanatkârın benliğinde, bir *integration-bütünlük* bulunmasıyla mümkün olmuştur. *Disintegration-çözülme*, bütün bir varlığın parçalarını birbirinden ayrı, su sızdırmıyan bölümlerde kapalı olarak görmek, sanatı ve yaratıcılığı hep bodur bırakmıştır. Swinburne'ün şiirinde devrin bu sıkı kalıplarda kalmak, mevcut hali devam ettirmek temayülüne karşı birleştirici bir kuvvet bulamadığımızdan çeşitli müşküllerle karşılaşılıyor, onu Walt Whitman gibi hakikaten devrine samimiyetle karşı koymuş bir kuvvet olarak değil de Victoria devrine uymuş bir sanatkâr olarak görüyoruz.